

OPINIÓ

Enric Querol Coll
historiador

Misteris de Francesc Vicent Garcia

L'exposició "El Rector de Vallfogona. Auge, declivi i retorn d'un mite nacional" que actualment podem visitar al Museu de Tortosa, és una bona ocasió per retrobar-nos o potser per conèixer Francesc Vicent Garcia, un dels grans poetes de la literatura catalana i l'artífex de l'entrada del Barroc a les nostres lletres. En els darrers anys la figura i l'obra de Garcia han estat revisades i actualitzades acadèmicament. Voldria destacar dues publicacions que ens ajuden a capbussar-nos en el personatge i la seva producció literària: l'edició *Poesia completa*, a cura d'Albert Rossich, i, en segon lloc, la biografia *Vida i misteris de Francesc Vicent Garcia*, a càrrec d'un servidor. Amb la biografia ens proposem posar al dia la figura de Garcia a la llum de les darreres descobertes arxivístiques entorn del poeta i del seu context social.

Dit això, convindreu amb mi que la petjada documental deixada per un sofert rector rural del segle XVII és bastant limitada si la comparem, per exemple, amb la que genera un ens administratiu o, en el pla personal, el president d'alguna institució. Sumem, a més, el handicap de la paperassa destruïda per causa de les guerres, revoltes, aiguats, insectes bibliòfags i altres estralls del patrimoni. Tot i les limitacions, he de dir que la meua estratègia de *fototrampeig* —ja em perdonaieu la metàfora—, és a dir, cercar traces documentals sobre Garcia en els arxius de les ciutats on tenim certesa que va residir o visitar habitualment, ha donat bona collita. És més, podem estar segurs que encara deuen dormir el somni de la pols un bon grapat de documents sobre el Rector en diferents arxius. La necessitat de continuar la recerca es fa més que evident en vista dels buits clamorosos que encara mostra la seva biografia. Això és, precisament, el que voldria exposar: assenyalar cràters biogràfics, angles morts que no hem pogut il·luminar documentalment o, en altres paraules, els misteris pendents de Vicent Garcia.

En primer lloc, cal parlar de la controvertida partida de baptisme. Després de moltes especulacions, documents falsejats i intoxicacions interessades per *erudits* cobdiciosos de la seva petita porció de glòria, Albert Rossich va exhumar la dita partida a l'Arxiu Diocesà de Sara-

gossa. Ja sabíem que el pare, homònim, havia testat a la capital aragonesa, i no era estrany, per tant, que el fill hi hagués nascut. Ara, l'assentament baptismal, que podem donar com a bo, consigna, literalment, el bateig de "Francisco Martínez, hijo de Francisco Garcia y Margarita Fernández". Ni rastre de *Vicent*. Rossich argumenta que el nom de Martínez ve donat pel desig del padri, el noble Martín Abarca de Bolea, de transmetre-li el seu nom. Pel que fa al *Vicent*, nom utilitzat sempre pel poeta —també amb la forma Francesc Vicent—, s'explica perquè el dia anterior al del bateig era la festa de Sant Vicent Màrtir, patró de Saragossa. Tot està ben argumentat, encara que, com es pot veure, embastat amb fil prim. I, per cert, cal aclarir també l'origen del vincle amb l'aristocràcia aragonesa.

La infantesa i joventut del poeta no deixa de ser un gran buit que podem, és cert, tapar amb versemblança, tot reconstruint el camí que qualsevol altre jovenet tortosí hagués seguit. A ciència certa, sabem que el seu pare morí el 1582 o el 1583 i que la viuda, Margarida Ferrandis, tornà a Tortosa poc després, on es va casar amb el llibreter Pau Bono. Vicent Garcia apareix referit en diverses actes notariales per motius de futures herències. En realitat, no disposem de cap notícia directa sobre el poeta fins el 1599, any en què, segons expressa ell mateix, va veure Felip III en persona a València. Dos anys després, el 21 de setembre del 1601, el bisbe de Tortosa li va atorgar permís per rebre la primera tonsura clerical a Barcelona, ciutat on ja estava estudiant. Què va passar durant aquells primers vint anys de vida? Podem conjecturar que va anar a l'escola de minyons i posteriorment a l'estudi de gramàtica, on segurament va participar en alguna funció teatral escolar organitzada pel mestre. També és raonable pensar que, tot seguint els negocis i les aficions familiars, el poeta es mouria entre la música i els balls del seu avi, que era membre de la capella de música de la Seu i mestre de dansa, i la llibreria del padastre Pau Bono.

Un altre punt intrigant és la relació de Garcia amb la poderosa família dels Montcada. Sabem, en rigor, que fou secretari de Pere de Montcada, bisbe de Girona, el 1620-

1621, any del traspàs del bisbe. Ara bé, tot sembla indicar que ja anteriorment havia estat en l'òrbita de Joan de Montcada, bisbe de Barcelona (1610-1612) i arquebisbe de Tarragona (1612-1622). El canonge tarragoní —i també poeta— Josep Blanc, en el seu arxiepiscopologi, reporta que Garcia estigué present a Tarragona, el setembre del 1612, amb motiu de la presa de possessió de l'arquebisbat per part de Pere de Montcada, procurador del seu oncle i arquebisbe Joan de Montcada.

es va doctorar a Iratxe (Navarra), mentre que Vicent Garcia va estudiar a Barcelona i es doctorà a Tortosa. La conclusió de l'assumpte, havent considerat les notícies a l'abast, és que no sabem com entrà en contacte amb els Montcada.

Confesso que sempre havia menyspreat els biògrafs que, a partir de la notícia referida a la "Vida del Dr. Garcia", inclosa a *La armonia del Parnàs* (Barcelona, 1703), edició prínceps de les obres de Garcia, el situaven a Madrid el 1622. Allí, su-

el maig del 1622. El document no té gaire transcendència: el poeta reconeix que un dels catalans aleshores residents a la Cort li fa un préstec pecuniari que ell es compromet a tornar. No em pregunteu com, amb qui o per què feu cap a Madrid, tot és a anar de nit a palpons. I, vista l'experiència, gosem preguntar si va arribar a conèixer Lope de Vega?

També té una certa flaire de misteri la gènesi i recepció de la seva obra. Garcia tan sols publicà, en vida, un sonet en elogi de l'obra d'un amic; un plec solt d'escassos 4 folis amb les poesies que presentà al certamen poètic per la beatificació d'Ignasi de Loiola (Barcelona, 1611) i el *Sermó* [...] *en les exàquies fetes a la magestat catòlica de [...] Felip III* (Barcelona, 1622), que ell mateix havia predicat a la catedral de Girona el maig del 1621. Tot plegat, matèria decorosa, pròpia d'un capellà greu i seriós. Ara bé, la referida és només una petita part de la producció de l'autor que, com sabem, es va difondre majorment per via manuscrita. Aquestes composicions no impreses revelen, d'una banda, un clergue contrareformista, devot de relíquies, sants i santes i l'ortodòxia catòlica. En clar contrast amb això, bona part de la seva obra la componen versos sensuals i picardiosos, dedicats a diverses dones reals del seu entorn, i també altres de satírics, mordaços, bruts i escatològics. Tot adreçat amb molt d'humor. Doctor Garcia *versus* Mr. Vallfogona? En aquest cas, una hipòtesi versemblant és que bona part d'aquesta poesia que no havia de passar per la impremta es va generar a les tertúlies que els nobles de la Segarra i contrades veïnes congregaven als seus castells-palaus. Aquesta poesia, per tant, no tindria més transcendència que el joc enginyós entre lletraferits. Hauria publicat Garcia les composicions més llibertines si hagués tingut l'oportunitat de fer-ho? Ho dubto molt.

Arribats en aquest punt reconec que —com a molts— em fascinen els misteris i que m'encanta veure com uns i altres fabulem per resoldre'ls i, molt sovint, ensopeguem, morros en sang. Savis i ximplers, a tots ens fa iguals el fet que som fal·libles. És cert que de vegades l'encertem, que també té la seva gràcia, tot sigui dit. Ara per ara, amb Garcia, encara hi ha feina a fer.

L'exposició es podrà visitar fins al 22 de febrer al Museu de Tortosa.

En un extens poema èpicoburlesc, conegut com *La navegació del marquès d'Almazan*, Garcia narra amb bones dosis d'humor i sarcasme no dissimulat el viatge marítim del viatger i família des de Barcelona fins a Tarragona, on van ser rebuts per l'arquebisbe. La rúbrica que encapçalava la composició informa que Garcia acompanyà el seguici, manat per l'arquebisbe, per "entretenir a les senyores". Com que Vallfogona de Riucorb pertanyia a la diòcesi de Vic, cal preguntar-nos quina mena de vincle lligava Garcia a Joan de Montcada. Hem de conjecturar que era familiar seu, és a dir, membre de la seva petita cort? Tradicionalment s'ha sostingut que Garcia entrà al servei de Pere de Montcada quan tots dos estudiaven a Lleida. Ara per ara no tenim cap notícia d'aquesta estada: Pere de Montcada va estudiar a Saragossa i

posadament, conegué Lope de Vega. La veritat és que la fullaraca amb què se sol presentar aquesta visita a la Cort no invita a donar-li patent d'autenticitat: Garcia hauria viatjat convidat per Felip IV, a qui havia conegut durant les Corts celebrades a Barcelona el 1622. Ja a Madrid, el seu meravellós numen poètic enlluernà els *ingenios* castellans. Rabiosos i mortificats pel seu èxit, alguns poetes enemics el van enverinar i a causa d'aquest atemptat va acabar morint. Tot aquest relat no té ni cap ni peus, des del moment que Felip IV no visità el Principat el 1622, sinó el 1626, any en què es van celebrar Corts a Barcelona, i quan Garcia ja feia tres anys que havia traspassat. El meu somniure vanitós es va congelar quan un document de l'Arxiu de Protocols de Barcelona situava Garcia, inequívocament, a Madrid,